

Bystrica—Brezno k obraně středního Slovenska. Rozptýlení sil na příliš velkém prostoru by mohlo vést k jejich postupnému vyřazování postupujícími Němci. Soustředění vojsk do středního Slovenska může být provedeno postupně, při čemž na hlavních osách a směrech musí být kladen pružný odpor ke zpomalení německého postupu. Předpokládám, že aspoň některé části polních divízií se k Vám probijí.

Leteckou pomoc bombardovací a stíhací žádáme a urgujeme na všech stranách. Rovněž dodání materiálu a posílení naší parabríádou.

Oddíly, které by byly odříznuity a nemohly dosáhnout prostoru soustředění, nechť působí jako partyzánské oddíly v týlu nepřítelē.²

Ingr.

VHA Praha. Západ I, HV Londýn, 9/5/1. Originál. Strojopisný priedpis.

221

1944, september 2. Moskva. — Zpráva msgre. Fr. Hálu, politického poradcu čs. vládného delegáta, zaslaná prostřednictvím čs. vojenskéj misie v SSSR rádiotelegraficky prezidentovi Benešovi do Londýna.

ZOE 090202-44

President republiky Dr. Beneš:

Situace vzniklá na Slovensku odporem proti okupaci objasnila nám značně i politickou hru v souvislosti se Slovenskou národní radou, o níž jsme Vám referovali. Pokusím se vylíčit situaci, jak se nám dnes jeví:

1. Náзву Slovenská národní rada a také Vojenská rada používají komunistē, kdežto názvu Ústřední národní výbor používají ostatní. Ferjenčík řekl Viestovi na přímý dotaz, že Vojenská rada žádná neexistuje, oni že užívají jen prostého označení „vojenské vedení“. Náзву „Národní rada“ se dle něho na Slovensku používá řidčeji než označení „Ústřední výbor“.¹

2. Komunistē svojí účastí v Národním výboru se snažili získat platformu, kterou by mohli plně ovládnout. Když přijel Šmidke a vylíčil jim celou přípravu

² Tieto smernice doplnil Ingr ešte toho istého dňa nasledujúcimi poznámkami: „Gama: Instrukci, ktorou jste dostal v našich depešich, považujte za všeobecnou směrnicí, ktorou musíte přizpůsobovat konkrétní situaci.“

My zde neznáme přesně ani nynější sílu Vašich vojsk, ani jejich rozložení, ani sílu a situaci nepřítelē. V každém případě je nutno spolehlivě zajistit a udržet přístupy ze západu a jihu do vyhlédnutého prostoru soustředění.

Zahajte na vyhlédnutých pozicích opevňovací práce.

Shromažďujte materiál, pohonné hmoty, potraviny. Ingr.“

(SÚA Praha, PMR-L, sign. Slov. nár. rada.)

¹ Hálova zpráva doplňuje predchádzajúce Píkove depeše z druhej polovice augusta (viď najmä pozn. k dokumentu čís. 113 a dokumenty 170 a 171). Podobne ako Píka aj Hála celý rad otázok tendenčne skresľuje, najmä stanovisko vedenia ilegálnej KSS k Čatlošovi. Okrem toho sa tu javí markantná snaha ukázať v nepriaznivom svetle Slovenskú národnú radu a politiku slovenských komunistov. Zdá sa, že vážnu úlohu pri tom zohral aj Ferjenčík ako hlavný informátor Píku a nekomunistických členov vládnej delegácie. Nazdávame sa, že Hálova zpráva (ako vyplýva z prvej vety depeše, nebola pravdepodobne jediná) môže slúžiť ako prameň predovšetkým na skúmanie toho, na základe akých informácií sa benešovské kruhy orientovali v zložitej situácii pri vypuknutí povstania.

odporu, zejména účast slovenského vojska a t. zv. „Vojgradu“, domnívali se, že věc mají již více méně v rukou. Proto neměli námitek ani proti spolupráci s Čatlošem, ba ani s Tisou. Nenamítali také ničeho, když jim Šmidke sdělil, že je to Karvaš, který jim opatroval finanční pomoc, zejména ono soustředění oběživa v Banské Bystrici. Ovšem, to vše podle zásady: „Mouření vykonal svou roli, mouření může jít“. Pod vlivem toho Fierlinger mi vykládal, že musíme počítat se shovívavostí slovenských lidí k Tisovi a že vlastně jde jen o to, aby Tiso po válce byl dán do kláštera.

3. Události posledních 4 hodin jim přinesly některá zklamání. Především vystoupení Čatlošova, Malárovo i Tisovo. Pod dojmem Čatlošova rozhlasového projevu, na přímou otázku Němcovu ve společné schůzi Šmidke dokonce přiznal, že Čatloš znal některé osoby konspirace, že je nebezpečí, že nejen svou výzvou zmate slovenské vojáky, ale že i zradí konspiraci Němcům. Ještě více však byli komunisté překvapeni pohotovou reakcí Londýna, zvláště Vaší zprávou č. 1. (komuniké) a tím, že Londýn se tak jeví v plné koordinaci s událostmi na Slovensku. V důsledku toho v dnešní poradě žádali, aby vládní delegát a jeho poradní sbor ve svých rozhlasových projevech, jež dnes večer začnou [. . .]²

Druhá svízel je vojensko-politická: Naprostá nedůvěra k vojenskému vedení londýnskému, ještě zvýšená příchodem důstojnického sboru z Londýna.

Gen. Hasal snaží se všemi prostředky tuto, teď nejzávažnější situaci, nejnebezpečnější pro vnitro-politický život, nějak zvládnouti. Jedině je to možné v nejtěsnější spolupráci s 1. čs. sborem, který požívá u sovětských autorit velkých sympatií a důvěry.

Velitelství osvobozeného území smí budovat armádu jen na základě bojové akce na 1. čs. sboru. Nesmí se organizovat dvě armády — první bojová a druhá mírová, vedená důstojníky, kteří za celou nynější válku frontu neviděli. Jinak budování armády praskne.

Aby tato propast byla překlenuta, nemůže nikdo jiný stát se velitelem jednotek na osvobozeném území, než Hasal a jeho zástupcem gen. Svoboda, u 1. čs. sboru velitelé Klapálek, Boček a Satorie. Odstranit všechny důstojníky, kteří se kompromitovali politicky i vojensky.

Úplná a bratrská shoda názorů na řešení je mezi Hasalem, Svobodou, Bočkem a Klapálkem. Jestliže se zavčas dovede provést reorganizace armády, a to v duchu demokraticko-československém, bez ohledu na osoby a v plné spolupráci a důvěře s vedením R. A., pak demokracie je plně bezpečná.

Také položka Viest zatížila vojensko-politické konto k Londýnu a k tomu se říká: „Čtyři roky byl členem vlády a pak náměstkem delegáta československé vlády.“

Hála.

(VHA Praha.) Fotokópia strojopisného záznamu dešifrovanej došlej depeše.*

² Koniec vety v zázname chýba.